

Yıl: 5, Sayı: 16, Eylül 2018, s. 42-56

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Davut KARAMAN¹

FORMASYON ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BOYU ÖĞRENME VE SOSYAL SORUMLULUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ²

Özet

Bu çalışmanın amacı formasyon eğitimi almakta olan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve sosyal sorumluluk bilinçleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaçla Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi'nde (ALKÜ) formasyon eğitimi almakta olan 230 öğrenci çalışmanın evreni olarak belirlenmiş ve ulaşılabilen toplam 154 öğrenci ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların sosyal sorumluluk bilinçlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, katılımcıların yaşam boyu öğrenme (YBÖ) konusunda bilgi sahibi oldukları, yeniliğe ve gelişime açık oldukları, YBÖ'ye karşı olumlu bir tutum içerisinde oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların sosyal sorumluluk düzeyleri ile yaşam boyu öğrenmeye yönelik olumlu tutumları arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin kendilerine ve çevresindeki kişilere karşı saygılı olması, yardımsever olması ve nazik davranışlarda bulunması bireysel sosyal sorumluluk seviyelerini yükselten önemli faktörlerdir. Katılımcıların kişisel gelişim için yeni bilgi ve beceri kazanmaya istekli olması, yeni şeyler öğrenmeyi hayattaki öncelikli hedef olarak görmeleri, yeterli miktar maddi imkanlara sahip olmanın yeni bilgi ve beceri kazanmanın önünde bir engel olmadığı yönündeki düşünceleri yaşam boyu öğrenme eğilimleri içerisinde en önemli faktörler olarak ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Formasyon, Kişisel Gelişim, Sosyal Sorumluluk, Yaşam Boyu Öğrenme.

RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF LIFETIME LEARNING AND SOCIAL RESPONSIBILITY FORMATION STUDENTS: ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT UNIVERSITY SAMPLE

Abstract

The purpose of this study is; lifelong learning trends and social responsibility consciousness of students in formation education. For this purpose, 230 students who are studying formation training in Alanya Alaaddin Keykubat University (ALKU) were determined as universes and a questionnaire was applied with a total of 154 students. As a result of the study participants' awareness of social responsibility was found to be high. In addition, participants were informed about lifelong learning (LLL), In addition, participants were informed about lifelong learning, willing to innovate and develop, found to have a positive attitude towards the LLL. It has been found that there is a positive relationship between participants' social responsibility levels and positive attitudes towards lifelong learning.

¹ Öğr. Gör. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi ALTSO MYO, Bankacılık ve Sigortacılık, davut.karaman@alanya.edu.tr

² Bu çalışma, 20-22 Nisan 2018 tarihlerinde Alanya'da gerçekleştirilen II. Uluslararası Türk Coğrafyası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

individuals; respect for themselves and the people around them, be helpful and be gentle, are important factors in raising individual social responsibility levels. For Participants' personal development, is willing to acquire new knowledge and skills, seeing new things as the primary goal in life, the idea that having sufficient financial means is not an obstacle to acquiring new knowledge and skills are the most important factors in lifelong learning tendencies.

Keywords: Formation, Personal Evolution, Social Responsibility, Lifelong Learning.

GİRİŞ

Sürekli değişen dünya düzeninde ayakta kalmanın yolu değişimden uzak kalmamaktır. Çağın şartlarına göre bireylerin, kurumların ve toplumların kendilerini yenilemeleri ve güncellemeleri gerekmektedir. Durağan kalanın bile gerilediği bir değişim ortamında bireylerin yeni şeyler öğrenerek geleceği şekillendirmesi önemli hale gelmiştir.

Kıran kırana rekabet sadece bugünde değil geleceğin bugününde de devam etmektedir. Bilgi çağında, bilgi toplumunda yaşadığımız bu dönemlerde ise bilgiye ulaşan ve bilgiyi kullananlar rekabetin kazananı olacaklardır. Bu noktada ise son yıllarda başta Avrupa olmak üzere tüm dünyada ve ülkemizde daha önemli hale gelen 'Yaşam Boyu Öğrenme' (YBÖ) ise adeta en güçlü unsur konumuna gelmiştir.

Bireylerin sürekli yeni şeyler öğrenmesi ve uygulaması esasına dayanan yaşam boyu öğrenme bilincinin toplum geneline yerleşmesinde ise en büyük görev ise hiç kuşkusuz eğitim kurumlarına ve öğretmenlere düşmektedir. Öğretmen sadece sınıfta ders anlatan değil, bireyin ve toplumun geleceğini şekillendiren en temel unsurdur. Bu nedenledir ki bir ülkenin geleceği eğitime ve öğretmene verdiği değerle doğru orantılıdır.

Öğretmenin bilen, uygulayan ve öğreten olmak üzere üç aşamalı bir görevi ve fonksiyonu olduğunu ifade edebiliriz. Sadece bilen ve öğreten olmak ideal öğretmenlik için yeterli olmadığı gibi bireyin öğrenmesinde uygulamalı ve gözlemleyerek öğrenme en etkili yöntemdir. Bu da öğretmenin, gerek sınıftaki öğrencilere karşı gerekse sınıf dışında topluma karşı rol model konumunda olduğunu, olması gerektiği göstermektedir.

Bireylerin bir araya gelmesi ile oluşan toplum kavramı denilince ilk akla gelenlerden biri de doğal olarak sorumluluk, sorumlu davranma olmaktadır. Çünkü birden fazla kişinin olduğu yerde herkesin birbirine zarar vermeden yaşadığı, karşı sorumlulukları doğmaktadır. Sosyal sorumluluk olarak ifade edilen kavram ise hiç kimsenin hiç kimseye zarar vermeden, toplumun ve dünyanın geleceğinden de sorumlu olduğu bilinciyle hareket etmesi şeklinde ifade edilebilir.

Sorumluluk duygusunun öğretilmesinde ve yaşam boyunca uygulanmasında ise kişisel özelliklerin yanında eğitim ve öğretim önemli bir etkidir. Bu nedenle bireylerin sürekli öğrenmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması ile sosyal sorumluluk alanındaki uygulamalar da sürdürülebilirlik kazanabilecektir. Çünkü eğitim-öğretim düş almak gibidir. Bir defa düş alınca yaşam boyu temiz olunamayacağı (İzören, 2017) gibi bir ya da birkaç defa eğitim alınca yaşam boyu eğitilmiş olduğumuz anlamına gelmeyecektir.

Nitelikli toplum nitelikli bireylerle ortaya çıkacaktır. Bu nedenle bilgi çağının zorunluğu haline gelen bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanmada yaşam boyu öğrenme düşüncesinin hayata geçirilmesinde öğretmenlerin sorumluluğu büyüktür. Sosyal olaylara karşı gösterilen duyarlılık aynı zamanda toplumun insani duygularını da göstermektedir. Bu nedenle sorunsuz geleceğin teminatı sorumluluk sahibi bireylerdir.

Yaşam Boyu Öğrenme Kavramı

Günlük hayatta yaşanan hızlı değişim insanları sürekli yeni şeyler öğrenmek, bilgi ve becerilerini geliştirmek zorunda bırakmaktadır. Çevresiyle olan uyumunu kaybetmek istemeyen bireyler, bu sürece ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca, teknolojik gelişmelerin iş dünyasında kullanılmasıyla yeni becerilerin öğrenilmesi zorunluluk haline gelmiştir. Kendisini yenileyemeyen bireyler ise işsizlik tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu zorlu süreçte bireyleri yaşanan gelişmelere adapte edecek en önemli unsur ise eğitimidir.

Eğitim, gelişmek ve kalkınmak isteyen toplumların çağlar boyu kullandıkları ana araç olmuştur. Toplumları ileri götüren ve kalkınmasını sağlayan değerler eğitimle oluşan bilgi birikimi sonucunda ortaya çıkmıştır. Eski yıllarda çağın gerektirdiği formlarda uygulanan eğitim süreci, günümüzde yaygın ve örgün olarak uygulanmaktadır (Van Der Veen, 2006). Ancak, gelinen noktada toplumların bilgi tabanlı bir zemine kayması neticesinde mevcut eğitim sistemi yetersiz kalmıştır. Bireylerin, çağın gerektirdiği donanıma sahip olabilmesi ve bunun yollarını araştırabilmesi için, eğitim sistemlerinin kişilere bilgiye ulaşmayı öğretme üzerine odaklanması gerektiği konusu ortaya atılmıştır. Bu noktada ortaya çıkan yaşam boyu öğrenme kavramı, çok eski yıllardan beri tartışıla gelmesine rağmen, uygulanması ve içeriği noktalarında doyurucu ve tatmin edici bir noktaya ulaşılamamıştır (Storey ve Michele, 2018).

Yaşam boyu öğrenme, var olan eğitim sistemini yeniden ele almayı, örgün eğitim sistemi ve bunun yanında diğer tüm sistemlerini ileri götürmeyi amaçlayan bir kavramdır (Güleç vd., 2012:35). Bir başka tanımlamaya göre yaşam boyu öğrenme, kişilerin yaşamları boyunca bilgilerini, beceri seviyelerini, yeterliliklerini geliştirmeyi amaçlayan tüm etkinliklerdir (Günüç vd., 2012:309). Yaşam boyu öğrenme örgün, yaygın, mesleki, hizmet içi ve hizmet dışı tüm eğitim süreçlerini kapsamaktadır. Öğrenmenin zaman, mekan ve demografik değişkenlere bağlı kalmaksızın her zeminde ve şartta gerçekleşebileceği inancını içerisinde barındırmaktadır (Dinevski ve Dinevski, 2004). Kavram üzerine pek çok araştırma yapılmış ve kavramın temsil ettiği bazı temel ilkeler belirlenmiştir. Bunlar (Ersoy ve Yılmaz, 2009:807-808);

- ✓ Herkesi kapsayan ve eskilerin bir kenara bırakıldığı temel beceriler geliştirmek,
- ✓ İnsan kaynaklarını ön plana alıp bu alana daha fazla yatırım yapmak,
- ✓ Öğrenmeye yönelik faaliyetlerin sürekliliğini sağlamak amacıyla teşvik ve destekler sağlamak,
- ✓ Yeni ve çağa uygun öğrenme yolları bulmak, var olanları iyileştirmek,
- ✓ Toplumun tüm kesiminin bilgiye ulaşmasına olanak sağlamak,
- ✓ Yaşam boyu öğrenmenin hayata geçmesi amacıyla sunulan imkanlara herkesin ulaşmasını sağlamaktır.

Yaşam boyu öğrenme de içsel faktörler büyük önem taşımaktadır. Başka bir ifade ile öncelikli olarak bireylerin bu sürece istekli bir şekilde katılmaları gerekmektedir. Çünkü hiç kimse istemediği bir şeyi öğrenmek ve onun için vakit harcamak istemez (Coşkun ve Demirel, 2012:110). Ayrıca, yaşam boyu öğrenme doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. YBÖ süreci yaşamın yalnızca belirli bir zaman dilimini değil tamamını kapsayan ve süreklilik arz eden bir özelliكتedir (Nyiri, 1997).

Kesintisiz bir şekilde devam eden yaşam boyu öğrenme süreci kendine has temel özelliklere sahiptir. Bütünsellik, entegrasyon, esneklik, demokratikleşme ve kendini gerçekleştirme sürecin seyrini belirleyen ve bireylerin sürece uyumu üzerinde etkin rol oynayan karakteristik özellikleridir. Yaşam boyu öğrenme süreci bireylerin örgün eğitimden başlayarak hayatları boyunca devam eden öğrenme süreçlerini kapsamaktadır. Bu haliyle bütünsel bir nitelik taşımaktadır. Örgün eğitim sistemine, okul dışı yaşamı da eklemek amacını taşımaktadır. Bu haliyle entegrasyon özelliğini taşımaktadır. Kavram esnek bir yapıdadır. Yeniliklerin öğrenilmesine yöneliktir ve bu yüzden her türlü değişikliğe kolayca adapte edilebilmektedir. Yaşam boyu öğrenme yalnızca okul çağındaki nüfusu değil toplumun tüm kesimini kapsamakta ve herkese çağın gereklerine uygun bilgileri öğrenme fırsatı sunmaktadır. Bu haliyle demokratik bir yapıdadır. Bireylere yaşamları boyunca yeteneklerini keşfetme ve bunları geliştirme imkanı sunmaktadır. Bu haliyle kendini gerçekleştirme özelliğini bünyesinde barındırmaktadır (Cropley ve Dave, 1978; Osborne, 2018).

Bireyler kendilerini gerçekleştirmek için yeteneklerini sürekli geliştirmek ve çağın gereklerine uygun bir hale getirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle yaşam boyu öğrenmeye ihtiyaç duyarlar (Blaschke, 2018). Ancak, bireylerin tamamının yaşam boyu öğrenme hedefine ulaşması zordur. Çünkü, bu hedefe giden yolda bireylerin karşılaşacağı pek çok durum ve yaşam boyu öğrenme sürecini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Günüş ve arkadaşları (2012)'na göre kişiler yaşamları boyunca örgün ve yaygın eğitim sistemlerinin yanı sıra yaşamak yoluyla edindiği tecrübelerle de öğrenmeye devam etmektedir. Bunun sonucunda ise bireyler kişisel, mesleki ve sosyal anlamda gelişim göstermektedir.

Yaşam Boyu Öğrenmenin Amacı

MEB tarafından hazırlanan rapora göre yaşam boyu öğrenmenin temel amacı “bireylerin bilgi toplumuna gereken uyumu sağlamaları ve bu toplumda yaşamlarını daha iyi kontrol edebilmeleri için ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine etkin bir şekilde katılımlarına olanak vermek” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2009:7). Buradan da anlaşıldığı üzere yaşam boyu öğrenme ile toplumu oluşturan tüm bireylerin interaktif bir şekilde yaşamın içinde yer alması ve bunun sürekli hale getirilmesi temel hedeftir.

Yapılan çalışmalarda yaşam boyu öğrenmenin amaçları değişik şekillerde sınıflandırılmıştır. Öğrenme kültürü oluşturmak, sosyal ve ekonomik yenilenmeyi hayata geçirmek bu amaçların önde gelenleri olarak sıralanmıştır (Jarvis, 2010:12). Bunun yanında Chapman ve Aspin'e (1997) göre yaşam boyu öğrenmenin amaçları şunlardır: 1) yüksek niteliğe sahip işgücü oluşturmak, 2) başarı düzeyi yüksek bir yaşam için kişisel gelişimi sağlamak ve 3) her alanda daha güçlü bir toplum tesis etmektir. Bunlara ilave olarak DPT tarafından hazırlanan Özel İhtisas Komisyon Raporu'nda (2001:10) ise yaşam boyu öğrenmenin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir: 1) hayatın her aşamasında fırsatlar oluşturarak kişisel gelişimi sağlamak, 2) toplumsal bütünlüğü gerçekleştirmek ve 3) ekonomik büyümeyi sağlamaktır (Coşkun ve Demirel, 2012:109).

Yaşam boyu öğrenmenin amacı, öğrenmeyi öğrenmiş bireylerle yaşanan rekabete karşı güçlü olabilmeyi sağlamaktır. Günümüzün rekabet ortamında bu beceriyi kazanmış bireylerle ihtiyaç duyulmaktadır (Ersoy ve Yılmaz, 2009:807). Toplumun en temel yapı taşı olan bireylerin nitelikli ve güçlü olması toplumlarında güçlü olmasına katkı sağlayacaktır.

Başka bir sınıflandırma ile yaşam boyu öğrenmenin amaçları 1) fırsatlar oluşturarak bireylerin kişisel gelişimlerini sağlamak, 2) toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirmek ve 3) ekonomik büyüme ve gelişim sağlamak şeklinde üçe ayrılmıştır. İnsanlar doğumundan itibaren hayatlarında farklı gelişim süreçlerinde bulunmaktadır. Yaşam boyu öğrenme ile ulaşılmak istenen bireylerin yaşamlarının her dönemine (genç olarak aileden ayrılma, yetişkin olarak toplumun bir ferdi olma ve ekonomik kazanç elde etme, ileri yaşlarda işten ayrılma ve emeklilik) en kısa sürede uyum sağlaması için gerekli bilgi ve yetenekleri kazanmasını sağlamaktır. Yaşam boyu öğrenmenin hayata geçirilmesinin temel gereksinimleri ekonomik nedenler, istihdam olanaklarının geliştirilmesi, demokratikleşme ve kişisel ihtiyaçları geliştirmek, dünyadaki değişim ve gelişime uyum sağlamak olarak ifade edilebilmektedir (Güleç vd., 2012:37-38).

Özetle yaşam boyu öğrenmenin amacı; bireyin, toplumun ve dünyanın kesintisiz öğrenme ve gelişim süreci içinde kalmasını sağlayarak sosyal, kültürel, ekonomik unsurlar başta olmak üzere her alanda verimlilik artışını sağlamak şeklinde ifade edilebilir. Hayatın her aşamasında kaliteli bir yaşam sağlayarak, monotonluktan uzak ve her an kendini yenileyen, dinamik bireylerle yenilenen ortamlar oluşturmaktır.

Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Önemi

Sosyal kelimesi; arkadaş, dost anlamına gelen Latince'deki "socius" kelimesinden türetilmiştir (Brezinka, 1994:5). Değişen yaşam koşulları sonucunda insanlar bir arada yaşamaya başlamışlar ve insanlar arası etkileşim artmıştır. Bunun sonucu olarak ise arkadaş, dost kavramları ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar ise empati düşüncesinin temelinde dayalı olarak insanların birbirine yardımcı olması ve zarar vermemesi gibi yükümlülükleri kapsamaktadır. Sosyal bir ortamın en temel unsuru ise insandır.

Sorumluluk, "kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi" olarak ifade edilmektedir (TDK, <http://www.tdk.gov.tr>, 2018). Bu kapsamda sosyal sorumluluk kavramı; bireylerin, davranışlarını toplumsal sonuçları da dikkate alarak hareket etmesi, toplumsal menfaatlerin göz önünde bulundurulması, her zaman toplumun bireyden ön planda olması şeklinde ifade edilebilmektedir.

Sorumluluk, bireyler, işletmeler ve toplumlar arasında farklılık göstermesine rağmen genel olarak topluma karşı üstlenilen sorumluluktan dolayı gerektiğinde hesap verebilme duygusudur. Başka bir ifade ile sorumluluk, bireyin farklı ortam ve şartlara uyum sağlaması, üzerine düşen görevleri yerine getirmesi ve kendisinden kaynaklı bir olayın başkalarına olan etkilerinin sonuçlarını üstlenmesi, başkalarına saygı göstermesi ve kendi davranışlarının sonuçlarını sahiplenebilmesidir (Erol vd., 2010:59).

Sorumluluk bilinciyle hareket etme, hiçbir karşılık beklemezsizin gönüllü olarak yapılan faaliyetler bütünüdür. Toplumun refah düzeyini yükseltme hedefinin yanında topluma zarar vermeksizin yapılan faaliyetler, hem bireysel hem de kurumsal sosyal sorumluluğun temel düşüncesini oluşturmaktadır (Sakarya vd., 2015:2). İnsanın bulunduğu her yer sorumluluk kuralları çerçevesinde davranılması gereken ve bu kurallara uyup uymamanın inisiyatifine bağlı olmaksızın uygulanmasının temel zorunluluk olduğu bir durumdur.

Sorumluluk, bireylerin ebeveynlerinden, okulundan, akranlarından ve içinde bulunduğu toplumundan öğrendiği bir değerdir. Bununla birlikte bireylerin yaşam boyu başarılı olmalarına yardım eden bir yetenek değeridir. Sorumluluğu öğrenmede yaşanan başarısızlık sonucunda ise

okulda, işte ve insan ilişkilerinde görülen başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Yapılan araştırmalar, sorumlu davranış gösteren bireylerin, hem yetişkinlerden hem de akranlarından daha fazla ilgi gördüklerini göstermektedir (Yontar ve Yurtal, 2009:146). Son zamanlarda toplumla bağları kopmuş bir neslin ortaya çıkmasının temel nedenlerinden biri ise bu neslin genelinde görülen bireysel sorumluluk duygusunun yeterince gelişmemiş olduğu ifade edilebilir.

Sosyal sorumluluk, bireylerin davranışlarına yön veren bir olgudur. Bu bilinçle hareket eden bireyler davranışlarının toplum veya çevre üzerinde olumlu ya da olumsuz olabilecek etkilerini de dikkate alırlar. Bu anlayışla yaşamını şekillendiren bireyler sadece toplum veya çevreye karşı değil; aynı zamanda ailesine, arkadaşlarına ve sorumlu olduğu insanlara karşı da tüm davranış ve tavırlarında daha dikkatli ve hassas olacağı ifade edilebilir (Ergül ve Kurtulmuş, 2014:222).

Sosyal sorumluluk yaklaşımının amacı toplumsal fayda, yarar sağlamak ve toplumda olumlu bir fark yaratmaktır. Bir bireyin veya kurumun bu amaç doğrultusunda çalışma yapmasının temelinde ise ‘gönüllülük’ ve ‘hayırseverlik’ düşüncesi bulunmaktadır. ‘Gönüllü’ olmak, “bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenmek”; ‘hayırsever’ ise, “yoksullara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara iyilik ve yardım etmesini seven kişi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, <http://www.tdk.gov.tr>, 2018). Gönüllülük ve hayırseverlik birbiriyle yakın ilişkili olan kavramlardır. İnsanların herhangi bir karşılık beklemeden ve menfaat gözetmeden toplum, kurum ya da kuruluş ve dünya yararına bir dizi çalışmalarda bulunduğu gönüllü girişimler olmakla birlikte aynı zamanda hayırseverlik kapsamında da ele alınabilir (Saran vd., 2011:3734).

Günümüzde gerçek kişi olan bireylerin yanında tüzel kişiliğe sahip işletmelerin de çevreye zarar vermeme ve toplumsal sorunların çözümüne destek olma gibi faaliyetlerle sosyal sorumluluk düşüncesiyle hareket etmesi artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü bilinçli ve toplumsal olaylara karşı duyarlı bireyler herhangi bir ekonomik faaliyetlerinde sosyal sorumluluk konularına önem veren işletmeleri tercih etmektedirler (Sezgin, 2004). Dolayısıyla her alanda toplumsal bütünlüğün sağlanması için tüm bireyler sosyal sorumluluk düşüncesiyle hareket etmelidir. Aksi halde topyekun yapılmayan sosyal sorumluluk faaliyetleri toplum refahının artmasına gereken katkıyı sağlamayacaktır.

Ayrıca sosyal sorumluluk bireyin yaşamında belli dönemlerdeki davranışları değil; bireyin yaşamı boyunca yer edinmesi gereken kalıcı davranışları içermektedir (Ergül ve Kurtulmuş, 2014:231). Hem yaşam boyu öğrenme hem de sosyal sorumluluk süreklilikleri açısından ele alındığında ise bu iki unsurun bireyin hayatının her aşamasında daha nitelikli ve daha duyarlı hale gelmesini devamlı kılmaktadır.

2000 yılından sonra yaşanan değişim ve gelişimler, bireylerin nitelik ve beklentilerinde farklı düşünce ve eylemlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu değişimlerde başkalarına yardımcı olmak, sosyal sorumluluk ve etik gibi konular önemli rol üstlenmektedir (Dinçer ve Özdemir, 2013:33-34). Bunun sonucunda ise hem bireylerde hem de işletmelerde yeni uygulamalar, yöntemler geliştirilmiş ve her geçen gün sosyal sorumluluk düşünce ve uygulamalarının toplumda arttığı gözlemlenmiştir.

Sosyal Sorumlulukta Eğitimin ve Öğretmenin Rolü

Sosyal sorumluluğun özü olan ‘gönüllülük, hayırseverlik ve sorumluluk duygusu’ aslında millet olarak varlığımızın temelini oluşturmaktadır. Ancak değişen dünya düzeni karşısında

kaybolmaya yüz tutmuş toplumsal özelliklerimizin, son yıllarda uygulanan olumlu algı stratejileri ile (kamu spotu vb) bireysel ve kurumsal bazda sosyal sorumluluk faaliyetlerine olan ilginin arttığı görülmektedir. Bunda ise hem özel hem de kamu sektöründeki kurumların çalışmalarıyla birlikte yerel yönetimler ve eğitim kurumlarının çabaları etkili olmuştur.

Bir toplumun en temel yapı taşı olan bireylere sosyal sorumluluk bilincinin yerleşmesi ve gelişmesi için eğitime ve toplumsal desteğe gereksinim duyulmaktadır (Hotamışlı vd., 2010). Sorumluluk duygusunun oluşmasında birçok faktör etkili olmakla birlikte iki faktörün rolü daha belirgindir. Bu faktörler ise öncelikle bireyin eğitimi ve tamamlayıcısı olarak da sosyalleşme şeklinde kabul edilebilir (Töremen, 2011). Sosyalleşme bireyin eğitimi, ailesinin yetiştirmesi ve kendi kişilik yapısı gibi birçok unsurun etkisiyle oluşmaktadır. Eğitim ise hem formal hem de informal bir ortamda sürdürülerek sağlanır. Bununla birlikte, kişinin formal eğitiminin bireylerde sorumluluk bilinci ve anlayışının gelişmesinde daha etkili olduğu ifade edilebilir (Ergül ve Kurtulmuş, 2014:222).

Sosyal olaylara karşı sorumlu davranışın kaynağı olan sorumluluk duygusunun gelişmesi için insanın sorumluluk alabileceği bir ortamda yetişmesi gerekir. Eğer kişinin yetiştiği ortamda, kendisi için seçim yapma ve yaptığı seçimin sonuçlarından bizzat sorumlu olma fırsatı verilmemişse, bireyin sorumluluk duygusu yeterince gelişemez (Cüceloğlu, 2002: 211). Günümüzde görülen en büyük sorunlardan biri de ebeveynlerin, çocuklarının sorumluluk almaları için onlara yeterince şans tanınamalarıdır. Henüz daha temel eğitimden itibaren çocuklarının hata yapmamaları için okuldaki performans ödevlerini yaparak, önemli bir görev yaptığını düşünen ebeveynler bu sorunun en büyük kaynağını oluşturmaktadır.

Bir toplumun eğitilmesinde hiç kuşkusuz en büyük etken eğitim kurumları ve öğretmenlerdir. Toplumun geleceğini şekillendiren öğretmenlerin bireylere yeni bilgiler ve özellikler kazandırması ile bireyler kendini keşfetmekte ve topluma daha yararlı hale gelmektedirler. Literatürde yapılan araştırmalar sonucunda da öğretmenin, eğitim ve öğretim sürecinde her zaman başrolde olduğu görülmektedir.

Öğretmen öğrencilere sadece ödev ve görev vermekle kalmaz, aynı zamanda onların yaşamda başarılı olmaları için ilhamda verir. Onların toplum için yararlı birer vatandaş olarak yetişmelerini sağlar (Sihem, 2013:50). Öğretmen kişilik ve davranış özellikleri ile çocukların zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerindeki muhtemel etkilerine dayanan en önemli psikolojik güçtür. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilere yeni bilgiler öğretmenin yanında öğrencileri için aynı zamanda bir yaşam modeli rolündedir (Sünbül, 1996:605).

Yontar ve Yurtal'a (2009:155) göre öğretmenlerin, öğrencilere sorumluluk almalarını sağlayacak fırsatlar sunması ve buna uygun ortamlar oluşturması konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerde sorumluluk bilincini geliştirerek sorumlu davranışların geliştirilmesinde öğretmenler tarafından yapılan doğru uygulamalar önemli yararlar sağlayacaktır.

Önal ve Alaca'ya (2015:123) göre ise öğretmenler, kitap okuma ve kütüphane kullanma bilincine ne kadar sahip olursa, öğrenciler de içinde yaşadığımız bilgi çağında, bilgi toplumuna giden yolda iyi birer vatandaş ve bilgiyi kullanan, yeni bilgiler üretebilen bireyler olma fırsatı yakalayacaklardır. Bu araştırma sonucu ise öğrencilerin kütüphane kullanımında öğretmenlerin önemini ve öğrenci üzerindeki etkisini göstermektedir.

Uygulama ve deneyime anlam kazandıran yapı olarak ifade edilen ‘kasıtlılık’ ile öğretim koşulları oluşturulmakta ve en yaygın anlamı ile iyi öğretim, hem niyet hem de hareket gerektirmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha fazla kalmalarını ve dolayısıyla da daha fazla öğrenmelerini sağlayacak ortam ve koşulları oluşturacak sihirli bir güce sahiptirler. Ayrıca öğretmenler tüm öğrencilere saygı gösterirler ve gelecekte öğrencileri için yüksek beklentilere sahiptirler. Öğretmenler, öğrencilerin uygulaması ve yaşaması gereken davranışlara canlı örnek olarak, onlara rol modellik yaparlar (Şirin, 2005:314).

Genel olarak insanları ve özellikle de çocukları seven, onların öğrenme, gelişme ve yeni davranışlar kazanmalarından mutluluk duyan, sabırlı, dayanıklı, gülümseyebilen, affedebilen ve ödül vermekten hoşlanan insanlardan oluşan öğretmenler, öğrencileri için her anlamda rol model olmakta ve öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal davranışlarının gelişimini önemli derecede etkilemektedirler (Can, 1998:67-68).

Sosyal sorumluluk duygusuna sahip olan ve bu kapsamda gerekli faaliyetlerde yer alan öğrencilerin hem akademik hem de sosyal başarılarının olumlu yönde etkilendiğini (Carbonero vd., 2017) de göz önünde bulundurursak; özetle öğretmenlerin toplumsal başarının belirlenmesinde, ülkenin genel refah seviyesinde (sosyal sorumluluk vb.) önemli role sahip olduğu ifade edilebilir.

Bireylerin başarılı olmasında kişinin kendini keşfetmesi, hedeflerini belirlemesi ve bu hedeflere nasıl ilerlemesi gerektiği (İzgören, 2011:47) büyük önem taşımaktadır. Ayrıca yaşam haritasını doğru çizen, kapasitesiyle hedefi arasındaki mesafeyi doğru değerlendirebilen bireyler önüne çıkan engelleri daha kolay aşabilmektedir (Dökmen, 2017:114). Öğrencilere yeni vizyon kazandıracak eğitimler sadece okullarda değil; zaman, mekan sınırı olmaksızın her yerde olmalıdır (Karaman, ekovitrin.com, 2013). Toplumsal değerlere sahip rol model konumundaki öğretmenler ile toplumun sadece akademik başarısı değil sosyal başarı düzeyi de daha yüksek hale gelebilecektir.

Sadece tüketen değil üreten, zayıflatan değil güçlendiren, görmezden gelen değil saygı duyan, inciten değil değer veren ve yaşama sevinci aşıl原因an bireylerin yetiştirilmesinde hiç kuşkusuz ki aile hayatı da büyük paya sahiptir (Saygın ve Çöl, 2016). Okulların velilerin, mahallelinin ve çevrenin hizmetine açılması, öğrenciler ve yetişkinler için birer 'Hayat Boyu Öğrenme Merkezi' olarak eğlenme ve dinlenme aktivitelerine imkan veren 'yaşayan güvenli alanlar' haline dönüştürülmesi kapsamında ‘Okullar Hayat Olsun’ projesi (<http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr>) gibi yapılan ve yapılacak yeni projelerle öğretmenler, ebeveynlerin de bu kapsamda yenilenmelerinde toplumsal katma değer sağlamak adına önemli bir rol üstleneceklerdir.

METODOLOJİ

Bu çalışmanın amacı, gelecek nesilleri eğitmek adına öğretenlik eğitimi alan ve bu noktada eğitimlerinin son aşamasında bulunan formasyon öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları, sosyal sorumluluk duyguları ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerini tespit etmek ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaçla, Alanya Aladdin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde formasyon eğitimi almakta olan 230 öğrenci çalışmanın örneklemini olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilerle anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan anket formu üç bölüm olarak tasarlanmıştır. İlk bölümde öğrencilerin demografik özelliklerini ve kitap okuma alışkanlıklarını tespit edebilmek amacıyla

13 kategorik değişken kullanılmıştır. İkinci bölümde, Li ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ve Filiz ve Demirhan (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan 13 soruluk “Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Ölçeği” yer almıştır. Üçüncü bölümde ise Coşkun ve Demirel (2010) tarafından geliştirilen ve 27 sorudan oluşan “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği” bulunmaktadır.

Oluşturan ölçek internet ortamına aktarılmış, mail ve link paylaşımı yoluyla formasyon öğrencilerine ulaştırılmıştır. Uygulama süresi sonrasında 154 anketin cevaplandığı görülmüştür. Böylece %66,9’lik cevaplama oranına ulaşılmıştır. Analizlere başlamadan önce elde edilen verilere güvenilirlik testi uygulanmıştır. “Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Ölçeği” ne ilişkin güvenilirlik kat sayısı $\alpha=0.912$, “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği” ne ilişkin güvenilirlik katsayısı ise $\alpha=0.817$ olarak elde edilmiş ve analizlerin yapımına geçilmiştir. Li ve arkadaşları (2008), “Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Ölçeği”ne ilişkin çalışmalarında ölçeğe ilişkin 13 önermenin tek faktör altında toplandığını tespit etmiştir. Filiz ve Demirhan (2015) ise “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi” ölçeğine ilişkin 27 önermeyi “Motivasyon”, “Sebat”, “Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk” ve “Merak Yoksunluğu” olmak üzere dört boyut altında toplamıştır. Bu çalışmada da analizler aynı boyutlar üzerinden gerçekteştirilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların demografik verilerine ilişkin elde edilen veriler Tablo 1’de sunulmuştur. Buna göre araştırma kapsamındaki katılımcıların %66.9’u kadın, %33.1’i erkektir. Katılımcıların %64.9’u bekar, yarısına yakını (%41.6) ise 24-28 yaş aralığındadır. Katılımcıların tamamına yakını (%97.4) kişisel gelişime önem verdiğini belirtirken, %54.5’i boş zamanlarında kitap okuduğunu, toplamda %79.3’ü ise bir ay içerisinde kitap okuduğunu belirtmiştir. Kitap okumanın kültürel seviyeyi atıracadığını düşünen katılımcılar toplam katılımcıların %44.8’ini oluştururken, %24.7’si kelime haznesine katkıda bulunduğunu, %18.2’si hayal dünyasını geliştirdiğini, %12.3’ü ise özgüveni arttırdığını belirtmiştir. Ayda iki ve üzeri kitap okuyan katılımcıların oranı %50.7 iken, yılda 6 ve üzerinde kitap okuyan katılımcıların oranı %64.9’dur. Kitap okuma alışkanlığı edinmede içsel motivasyonun etkili olduğunu belirten katılımcıların oranı %62.3, dışsal motivasyon unsurlarının (aile, arkadaş, öğretmen vd.) etkili olduğunu ifade eden katılımcıların oranı %37.7’dir. Katılımcıların %45.5’i daha önce okuduğu kitabı tekrar okuduğunu ifade ederken, %15.6’sı bazen tekrar okuduğunu, %39’u ise tekrar okuma yapmadığını belirtmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Kitap Okuma Alışkanlıkları

Cinsiyet	n	%	Ayda Kaç Kitap	n	%
Kadın	103	66.9	Bir	51	33.1
Erkek	51	33.1	İki	50	32.5
Medeni Durum	n	%	Üç	28	18.2
Evli	54	35.1	Zamanım Yok	25	16.2
Bekar	100	64.9	Yılda Kaç Kitap	n	%
Eğitim Durumu	N	%	1-5 Kitap	40	26
Lisans	144	93.5	6-10 Kitap	53	34.4
Yüksek Lisans	7	4.5	11 ve üzeri	47	30.5
Diğer	3	1.9	Zamanım Yok	14	9.1
Yaş	n	%	Kitap Okumak Size Ne Kazandırır	n	%
19-23	44	28.6	Kelime Haznesini Geliştirir	38	24.7
24-28	64	41.6	Kültürel Seviyemi Artırır	69	44.8

29 ve üzeri	46	29.9		Hayal Dünyamı Geliştirir	28	18.2
Boş Zamanlarınızda Kitap Okuyor musunuz?	n	%		Özgüvenimin Artmasını Sağlar	19	12.3
Evet	84	54.5		Kitap Okuma Sevgisi Kazanmanızda Etkili Olan Faktör	n	%
Hayır	6	3.9		Kendim	96	62.3
Bazen	64	41.6		Ailem	24	15.6
Çocuk Sayınız				Arkadaşlarım	21	13.6
Çocuğum Yok	119	77.3		Öğretmenlerim	13	8.4
Bir Çocuk	9	5.8		Kişisel Gelişime Önem Verir misiniz?	n	%
İki Çocuk	16	10.4		Evet	150	97.4
Üç Çocuk ve Üzeri	10	6.5		Hayır	4	2.6
En Son Ne Zaman Kitap Okudunuz	n	%		Aynı Kitabı Tekrar Okur musunuz?	n	%
Bir Hafta Önce	72	46.8		Evet	70	45.5
Bir Ay Önce	50	32.5		Hayır	60	39
Bir Yıl Önce	22	14.3		Bazen	24	15.6
Bir Yıldan Fazla	10	6.5				

Tablo 2’de ölçekleri oluşturan faktörlere ilişkin ortalamalar sunulmaktadır. Buna göre Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Ölçeğine ait 13 sorudan oluşan tek boyuta katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalaması $X=4.25$ olarak tespit edilmiştir. Bu durum katılımcıların bireysel ve sosyal sorumluluk düzeylerinin geneli itibariyle yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği’ne ilişkin boyutların ortalaması ise $X=4.20$ ve $X=2.07$ aralığında değişmektedir. Buna göre katılımcıların “Motivasyon” boyutunda yer alan 6 önermeye verdikleri cevapların ortalaması $X=4.20$ ’dir. Elde edilen ortalama, katılımcıların yeni şeyler öğrenme ve öğrenmeye devam etme konusunda motivasyon düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sebati boyutunu oluşturan 6 önermeye ilişkin genel ortalama ise $X=3.87$ ’dir. Elde edilen ortalama çok yüksek olmasa da katılımcıların öğrenmeye devam etme konusunda istekli olduklarını göstermektedir. Ancak, karşılıklarına çıkacak zorluklar, tamamı ile olmasa da yeni şeyler öğrenmeye ayıracakları zamanı nispeten kısıtlayabileceklerine işaret etmektedir. Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk boyutunu oluşturan 6 önermenin toplam ortalaması $X=2.07$ olarak elde edilmiştir. Bu durum katılımcıların öğrenme süreçlerini yönetecek yetkinlikte olduklarını ortaya koyduğu gibi, işleriyle ve günlük yaşantılarıyla ilgili olmasa bile yeni şeyler öğrenmeye açık olduklarını ortaya koymaktadır. Merak Yoksunluğu boyutunu oluşturan 9 önermeye ilişkin genel ortalama ise $X=2.18$ olarak elde edilmiştir. Elde edilen ortalama katılımcıların çevrelerine karşı meraklı olduğu, yeni şeyler öğrenme konusunda da istekli olduklarını ortaya koymaktadır. Öğrenmeye ayrılacak zamanın yerine başka şeyler koymayı ise doğru bulmamaktadırlar.

Tablo 2: Ölçekleri Oluşturan Faktörlere İlişki Ortalamalar

Faktörler	N	Minimum	Maksimum	Ort.	S.Sapma
Sosyal Sorumluluk	154	1,38	5,00	4,25	,608
Motivasyon	154	1,50	5,00	4,20	,673
Sebat	154	1,50	5,00	3,87	,676
Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk	154	1,00	5,00	2,07	,904
Merak Yoksunluğu	154	1,00	4,89	2,18	,811

Sosyal ve Bireysel Sorumluluk Ölçeği ile Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi ölçeğini oluşturan boyutlar arası ilişki düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler Tablo 3'te sunulmuştur. Analiz sonucunda sosyal sorumluluk ile motivasyon ($r=.762$; $p<0.01$) ve Sebat ($r=.589$; $p<0.01$) arasında doğru yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sosyal Sorumluluk ile Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk ($r=-.284$; $p<0.01$) ve Merak Yoksunluğu ($r=-.395$; $p<0.01$) arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür

Sosyal Sorumluluk boyutunun Sebat ($r=.750$; $p<0.01$) boyutuyla arasında doğru yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken; Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk ($r=-.236$; $p<0.01$) ve Merak Yoksunluğu ($r=-.391$; $p<0.01$) arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki mevcuttur. Sebat boyutu ile Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk ($r=-.246$; $p<0.01$) ve Merak Yoksunluğu ($r=-.391$; $p<0.01$) arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki mevcuttur. Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk ile Merak Yoksunluğu boyutları arasında ise doğru yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.757$; $p<0.01$).

Tablo 3: Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar	1.	2.	3.	4.	5.
1.Sosyal Sorumluluk	1				
2.Motivasyon	.762	1			
3.Sebat	.589	.750	1		
4.Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk	-.284	-.246	-.185	1	
5.Merak Yoksunluğu	-.395	-.391	-.365	.757	1

Sosyal Sorumluluk boyutunun Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi ölçeği alt boyutları üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını test etmek amacıyla regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde anlamlı dört model elde edilmiştir. Modellere ilişkin hipotezler elde edilen bulgular aşağıda sıralanmıştır.

1.Modele ilişkin H₁ Hipotezi: Sosyal Sorumluluk Düzeyi, Yaşam Boyu Öğrenme Eğiliminde Motivasyon düzeyinin anlamlı bir yordayıcısıdır.

Birinci modelde Sosyal Sorumluluk bağımsız değişkeninin Motivasyon bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Analiz sonucunda oluşan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($F=210.576$; $p<0.05$). Buna göre Sosyal Sorumluluk, katılımcıların Motivasyonları'na etki eden unsurların %58'inin tek başına açıklamaktadır. Sosyal Sorumluluk değişkeninde meydana gelecek bir birimlik artış veya azalış ise Motivasyon boyutunda %76'lık bir değişime sebep olacaktır ($\beta=.762$; $p<0.05$). Böylece H₁ hipotezi kabul edilmiştir.

2.Modele ilişkin H₂ Hipotezi: Sosyal Sorumluluk Düzeyi, Yaşam Boyu Öğrenme Eğiliminde Sebat düzeyinin anlamlı bir yordayıcısıdır.

İkinci modelde Sosyal Sorumluluk bağımsız değişkeninin Sebat bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Analiz sonucunda oluşan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=80.844;p<0.05$). Sonuçlara göre Sosyal Sorumluluk Değişkeni, Sebat boyutuna etki eden unsurların %34'ünü tek başına açıklamaktadır. Sosyal Sorumluluk düzeyinde meydana gelebilecek bir birimlik bir değişim ise Sebat boyutunda yaklaşık %60'lık bir değişime yol açacaktır ($\beta=.589;p<0.05$). Böylece H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

3.Modelle İlişkin H_3 Hipotezi: Sosyal Sorumluluk Düzeyi, Yaşam Boyu Öğrenme Eğiliminde Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk boyutunun anlamlı bir yordayıcısıdır.

Üçüncü modelde Sosyal Sorumluluk bağımsız değişkeninin Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Analiz sonucunda oluşan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=13.287;p<0.05$). Sosyal Sorumluluk değişkeni, Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk boyutuna etki eden unsurların %7'sini temsil ederken, Sosyal Sorumluluk düzeyinde ki bir birimlik artış, bağımsız değişkende %28.4'lük azalış meydana getirecektir ($\beta= -.284;p<0.05$). Analiz sonucunda H_3 hipotezi kabul edilmiştir.

4.Modelle İlişkin H_4 Hipotezi: Sosyal Sorumluluk Düzeyi, Yaşam Boyu Öğrenme Eğiliminde Merak Yoksunluğu boyutunun anlamlı bir yordayıcısıdır.

Dördüncü modelde ise Sosyal Sorumluluk bağımsız değişkeninin Merak Yoksunluğu bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Analiz sonucunda oluşan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=28.106;p<0.05$). Bireylerin sosyal sorumluluk düzeyi, tek başına merak yoksunluğu boyutu üzerinde %15'lik bir etkiye sahiptir. Sosyal Sorumluluk düzeyinde yaşanan bir birimlik artış ise merak yoksunluğunda %39.5'lik bir azalış meydana getirecektir. Analiz sonucunda H_4 hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ

Formasyon eğitimi almakta olan öğretmen adayı öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları, bireysel ve sosyal sorumluluk düzeyleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimlerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışma sonucunda önemli bulgular elde edilmiştir. Mesleğe başlama öncesi son basamakta bulunan formasyon öğrencilerinin kitap okuma düzeyleri kabul edilebilir seviyededir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası 15 günde en az bir kitap bitirmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kitap okuma konusunda içsel motivasyonların etkili olduğunu belirtmiştir. Dışsal motivasyonların unsurlarının sürekliliğinin olmaması, içsel motivasyonun önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, kişilerin okuma işini zevkle yapabilmeleri de yine içsel motivasyon öğelerinin varlığıyla mümkün olmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında güçlü bir model olduğu göz önüne alındığında, okuma oranının yüksek olmasının önemli bir bulgu olarak değerlendirilmesi yanlış olmayacaktır.

Katılımcıların sosyal sorumluluk düzeyi genel olarak yüksektir. Katılımcıların çevrelerine karşı saygılı olmaları, öfkelerini kontrol edebilmeleri, kendilerini geliştirme isteklilikleri, gelişim için çaba gösterme konusunda istekli olmaları sosyal sorumluluk seviyelerini arttıran önemli değişkenlerdir. Sosyal sorumluluk, bireylerin kendi davranışlarının veya uzmanlık alanında ki herhangi bir konunun farkında olması ve bunların sonuçlarını üstlenebilme yetisidir. Kendi davranışlarının toplum üzerinde meydana getireceği etkinin farkında olan bireyler iki türlü yönetime girebilirler. Birincisi, bireysel amaçlar doğrultusunda topluma olumsuz etkileri bile olsa bazı davranışları bilerek sergilemeye devam etmektir. İkincisi ise, topluma faydalı olabilmek amacıyla olumlu davranış kalıplarını sergilemeye çalışmaktadır. Uygulanan ölçekte

yer alan önermelerin olumlu yönlü olduğu göz önüne alındığında, sosyal sorumluluk düzeyinin yüksek olması sonucunun ayrı bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

Bireylerin sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olması, yaşam boyu öğrenme eğilimi açısından ön koşul olarak kabul edilebilir. Özellikle toplumun eğitiminde en büyük rollerden birisine sahip olan öğretmenlerin bu sorumluluğu hissetmesi önemlidir. Öğrencilerinin önünde rol model olan öğretmenlerin sürekli kendilerini yenileme istekliliği içerisinde olması ve yeni şeyler öğrenme eğilimi içerisinde bulunması toplum açısından çok önemli bir avantajdır. Yapılan çalışma neticesinde de, öğretmen adayı formasyon öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri geneli itibariyle ortalamanın üzerinde bulunmuştur.

Katılımcıların yaşam boyu öğrenme düzeyine yönelik motivasyon düzeyleri oldukça yüksektir. Sebat düzeyleri nispeten düşük olmasına rağmen kararsızlığın üzerinde ve olumlu yöndedir. Öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk ve merak yoksunluğu düzeyleri ise düşük seviyededir. Ortaya çıkan bu tablo, yaşam boyu öğrenme adına istenen bir durumu işaret etmektedir. Çünkü, toplumun eğitimcisi statüsünde bulunan bireylerin çağın gereklerine ayak uydurabilme, modern donanıma sahip olma ve kendisini sürekli yenileme imkan ve istekliliğine sahip olması gerekmektedir. Böylece sağlıklı nesiller yetiştirilmesi adına en önemli koşullardan birisi sağlanmış olmaktadır.

Sosyal Sorumluluk duygusunun varlığı, öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk ve merak yoksunluğunu azaltıcı bir etkiye sahipken, motivasyon ve sebat düzeyini arttırmaktadır. Bu durum, çalışmanın genelinde tartışılan sosyal sorumluluk ve yaşam boyu öğrenme eğilimi değişkenleri arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Blaschke, L.M., (2018), "Self-determined Learning (Heutagogy) and Digital Media Creating integrated Educational Environments for Developing Lifelong Learning Skills", *The Digital Turn in Higher Education*. Springer VS, Wiesbaden, 129-140.
- Brezinka, W. (1994), *Socialization and Education: Essays in Conceptual Criticism* (No. 63). Greenwood Publishing Group.
- Can, N., (1998), Öğretmen ve Yöneticinin Etkililiğinin Öğretimdeki Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 13(13), 55-69.
- Carbonero, M. A., Martín-Antón, L. J., Otero, L., Monsalvo, E. (2017), Program to Promote Personal and Social Responsibility in the Secondary Classroom. *Frontiers in Psychology*, 8, 809.
- Chapman, J., Aspin, D., (1997), Schools and the Learning Community: Laying the Basis for Learning Across the Lifespan. In Aspin, D., Chapman, J., Hatton, M. And Sawono. Y. (Eds). *International Handbook on Lifelong Learning*: Dordrecht: Kluwer Press International.
- Coşkun, Y. D., Demirel, M., (2012), Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 108-120.
- Cropley, A.J., Dave, R.H., (1978), *Lifelong Education and The Training of Teachers*, Pergamon Publications, Oxford/England.

- Cüceloğlu, D. (2002), *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı*. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş.
- Dinçer, M. A. M., Özdemir, Y., (2013), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları ve Eşbiçimlilik: On Büyük Türk Holdingi Üzerine Vaka Çalışması, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, C. XV, S. II, 31-66.
- Dinevski, D., Dinevski, I.V., (2004), The Concepts of University Lifelong Learning Provision in Europe, *Transition Studies Review*, vol.11(3), 227-235.
- Dökmen, Ü., (2017), *Küçük Şeyler 2*, Remzi Kitabevi, 19. Basım, İstanbul.
- Ergül, H. F., Kurtulmuş, M. (2014). Sosyal Sorumluluk Anlayışının Geliştirilmesinde Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 49(49).
- Erol, M., Elagöz, İ., Şahbaz, A. (2010), Sosyal Sorumluluk Anlayışının İşletmelerde Algılanma Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Accounting & Finance*, (46), 58-65.
- Ersoy, A. ve Yılmaz, B., (2009), Yaşam Boyu Öğrenme ve Türkiye’de Halk Kütüphaneleri, *Türk Kütüphaneciliği*, 23, 4, 803-834.
- Güleç, İ., Çelik, S., Demirhan, B., (2012), Yaşam Boyu Öğrenme Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme, *Sakarya University Journal of Education*, C.2(3), 34-48.
- Günüç, S., Odabaşı, H. F., Kuzu, A., (2012), Yaşam Boyu Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.11(2), 309 -325.
- Hotamışlı, M., Çağ, A., Mentеше, A., Yörük, E. (2010), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bilinci: Afyon Kocatepe Üniversitesinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Güz-2010 Cilt:9 Sayı:34 (280-299) www.esosder.org.
- İzgören, A. Ş., (2011), *Avucunuzdaki Kelebek*, Elma Yayınevi, 69. Basım, Ankara.
- İzgören, A. Ş., (2017), *Geleceği Yönetmek*, Elma Yayınevi, Ankara.
- Jarvis, P., (2010), *The Routledge International Handbook of Lifelong Learning*, USA, Routledge Publishing.
- MEB, (2009), *Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi – Yüksek Planlama Kurulu*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nyiri, R.B., (1997), *The Relationship Between Effective Teaching, Lifelong Learning and The Implementation of Current Best Practices*, Deuquesne University, USA.
- Osborne, M. (2018), *Inclusivity and Lifelong Learning: An Introduction*. In: *Entrepreneurial Learning City Regions*, Springer, Cham, p. 295-298.
- Önal, İ., Alaca, E. (2015), Okul Kütüphanesi Kullanımında Öğretmenlerin Rolü ve Sorumlulukları. *Bilgi Dünyası*, 16(1), 105-126.
- Sakarya, Ş., Yıldırım, A., Aytekin, S. (2015), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Açıklamalarının Finansal Performans Üzerine Etkisi: Bist-30’da Bir Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-16.

- Saran, M., Coşkun, G., İnalzorel, F., Aksoy, Z. (2011), Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 6(22).
- Saygın, O., Çöl, S., (2016), Sorumlu Aile Sorunsuz Gelecek, Hayat Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul.
- Sezgin, M. (2004). İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Halkla İlişkiler. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, 7(1-2), 137-152.
- Sihem, B. (2013), Social Responsibility of Educators. *International Journal of Educational Research and Technology*, 4(1), 46-51.
- Storey, V. A., Michele G.G. (2018), “Investing in the Future: Developing Education Lifelong Learning Tracks”, *Advocacy in Academia and the Role of Teacher Preparation Programs*. IGI Global, 288-301.
- Sünbül, A. M. (1996), Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Rollerini. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 597-608.
- Şirin, H. (2005), Öğrencilerin Sosyal Sorumluluklarının Geliştirilmesinde Öğretmenlerin Rolü. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 1 301-316.
- Töremen, F. (2011), Öğretmen Adaylarının Sorumluluk Eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Kış. Cilt: 11.
- Van Der Veen, RA., (2006), Communication and Creativity: Methodological Shifts in Adult Education, *International Journal of Lifelong Education*, vol.25 (3), 231-240.
- Yontar, A., Yurtal, F. (2009), Sorumluluk Kazandırmada Öğretmenler Tarafından Kullanılan Yaptırımların İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153).

İnternet Kaynakları

- MEB, http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr/?islem=bilgi_detay&id=134#.WtROcohubIU (Erişim Tarihi: 16.04.2018)
- Karaman, D., Sorumlu Gençlik, Sorunsuz Gelecek, <http://www.ekovitrin.com/sorumlu-genclik-sorunsuz-gelecek-makale,810.html> (Erişim Tarihi: 16.04.2018)
- TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad0722320a2c8.76064192, (Erişim Tarihi: 13.04.2018).
- TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad06eba20d473.66715062, (Erişim Tarihi: 13.04.2018).
- TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad071f9956979.80172136, (Erişim Tarihi: 13.04.2018).